

Research Article

The impact of geopolitical codes on Iran's free zones transnational links (From the discourse of construction to prudence and hope)

Seyed Rohallah Hosseini^{1*}, Morteza Ghourchi¹

1-Department of Human Geography and Spatial Planning, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Received: 28 May 2026 Accepted: 08 Jul 2026

Extended Abstract

Introduction

Today, free zones play a role as places for connecting to the global economy. These zones are a form of territorial exceptionalism that serves to attract economic processes that the national economy does not have the capacity to address. Free zones are seen as gateways to the global economy, providing the ability to link the national economy to the global or networked economy. These zones are usually established in geographically advantageous locations for trade and are often located next to a seaport, airport, river port, or dry port. In fact, the inclusion of a port with logistical capabilities is key to their success. Free zones have been created to integrate into global production and trade, to the extent that the export-oriented economies of like have India and Dubai (which played an intermediary role) integrated into the global economy. This reduces the friction created by borders by reducing the complexity of customs and global markets and connecting two customs areas outside their own borders. These areas act as nodes of the network economy and play the role of a gateway for countries to enter the global economy. In the present study, the central issue is, in fact, the political discourses during the presidential periods of Iran, which determine the type of view each period has of international politics. The political discourses of the presidential periods and their type of view of international politics determine how these discourses have been able to increase the level of links of free zones with the global economy or reduce the entanglement of these areas with the global economy at three scales: neighborhood, regional, and global. From the perspective of political geography scholars, the type of approach of each political discourse to international politics at the macro level is interpreted as geopolitical codes. For Peter Taylor and Colin Flint, the geopolitical code is actually the operational agenda of a country's foreign policy beyond its borders, which evaluates geographical locations at all three scales: local (neighborhood), regional, and global to identify friends and foes. Contrary to the general view, the geopolitical code is defined as "a set of strategic assumptions that a state makes about other states in adopting its foreign policy and reveals the relationship between geography and politics." According to Flint, one president may use language in his discourse that indicates unity and friendship, such as Bill Clinton in the United States, while another president may emphasize the language of hostility and threat, such as the two Bush administrations. In fact, in these speeches, presidents portray their worldviews and interpret them for the public because, according to Sprotts (1965), the decisions of statesmen and the concerns of the public are based on geographical realities. In fact, these speeches are the geopolitical representation and the fifth calculation of geopolitical codes that are formulated in speeches.

Citation: Hosseini, S.R. and Ghourchi, M., 2026. The impact of geopolitical codes on Iran's free zones transnational links, *Res. Earth. Sci.* 17(2), (93-112) DOI: 10.48308/esrj.2026.107332

* Corresponding author E-mail address: r_hossieni@sbu.ac.ir

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY). license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Since speeches are a major geopolitical activity and reflect the regional emphases of presidencies over time, in this study, we seek to find enemy countries in three scales of neighborhood, regional, and global in the discursive periods of Iranian presidencies using the content analysis method so that we can analyze the transnational links of free zones as a case study with the global economy. Basically, geopolitical codes are created and formed with the aim of identifying friends and enemies within these discourses.

Materials and Methods

The term content analysis is a relatively new term, dating back to 1961. The late 1950s saw researchers interested in machine translation, mechanical abstraction, and information retrieval systems. Computer languages suitable for processing literal data emerged, and scientific journals began to focus on computer applications in psychology, the humanities, and the social sciences. The large volume of written documents to process in content analysis and the repetitive nature of coding have made the computer a natural and yet difficult ally for the content analyst. The development of software for processing literal (as opposed to numerical) data stimulated new fields of exploration, such as information retrieval, information systems, computational stylistics, computational linguistics, word processing technology, and computational content analysis. With the development of computer systems, data processing capabilities increased, and content analysis became possible on large volumes of data. Content analysis is the process of converting qualities into quantities and then converting these quantities into qualities. This method is mostly used in trend research, integrated research, examining the image of realities, and also examining the degree to which programs conform to structural and content characteristics and features. Content analysis is a qualitative research method for identifying, analyzing, and interpreting semantic patterns and the frequency of elements in text, media, and documents. The method can be quantitative (counting words, concepts) or qualitative (analyzing themes, hidden meanings) and is used in the study of media, politics, education, and the humanities. The first move toward qualitative content analysis can be traced to Krakower's article entitled *The Challenge of Qualitative Content Analysis* (1952). This article initiated a discussion of strategies used in content analysis in the 1950s. In this article, Krakower formally recognized the qualitative content analysis method and, by stating the weaknesses of the quantitative method, highlighted the need to create a humanistic and qualitative version of content analysis. This research, in fact, has focused on the methodology of the article by John O'Loughlin and Richard Grant and the article by Colin Flint et al. for the first time to find geopolitical codes of Iran. Finally, mental maps of political actors are extracted from the geopolitical codes. Hence, it uses four foreign policy discourses as its organizing framework, in which it tracks significant differences between governments in terms of support for global and regional policies through speech analysis. It has been used to extract codes from the presidential website as well as newspapers, articles, and books as a data collection method. In fact, the more speeches, paragraphs, and words about a region or country, the more it reflects the government's concern and importance for that place. Of course, national events within each country may increase the number of speeches, or worsening economic conditions and war may reduce the number of speeches. Discourses are merely abstract and are considered as general frameworks within which the characteristics of geopolitical codes are constructed. Therefore, this research, using the method of content analysis and by collecting library and documentary data, has sought to find Iran's geopolitical codes in recent political discourses and their effects on the transnational links of free zones.

Results and Discussion

Since geopolitical codes are a guideline for foreign policy, foreign policy orientations can be found in presidential speeches, which are themselves geopolitical actions. These orientations include presidential emphases on geographical regions and other countries. Therefore, it can be said that, contrary to Mackinder's theories, geopolitical perceptions at three scales of neighborhood, regional, and global are affected by developments and shifts in internal forces with different ideologies. Therefore, in this regard, one speech was randomly selected each year from four Iranian political actors with the presidency, and then their content was analyzed for quantification, and an attempt was made to examine changes in global and regional emphases. Then, enemy countries were extracted from these speeches, and finally their impact on the transnational ties of free zones was analyzed. In general, in these periods, due to limited access, speeches were selected from various sources including websites, articles, books, and newspapers. The results of the research indicate that political discourses during presidential terms

that used friend-enemy relations less in international politics and did not reproduce politics in transnational spaces, have enabled Iran's free zones to establish more links with the network economy and increase the volume of foreign direct investment during those same periods.

Conclusion

Since geopolitical codes determine the foreign policy orientations of countries by determining friendly and enemy countries beyond their borders. Therefore, in these five calculations, as the number of friendly countries increases, the level of openness in the field of foreign policy also increases. These codes, which are determined by governments in the puzzle world, determine the level of relations with the network economy and the amount of foreign investment. Geopolitical codes can be analyzed in various speeches by the presidential administration. Therefore, these codes determine the level of connection of a country with the global economy. Therefore, according to the findings of this study, it can be said that in Iran, the higher the level of openness of geopolitical codes, the greater the amount of foreign investment and, consequently, the level of connections with the network economy. As is clear from the graph below, the level of openness of geopolitical codes has a direct relationship with the level of connections with the network economy. On the other hand, according to the chart below, it can be said that in the late period of the constructive discourse, the level of relations between free zones and the network economy has increased, and in the period of the dialogue of civilizations, these relations are at their best. In the discourse period of justice and compassion, the level of relations and openness of geopolitical codes reaches its lowest level, and as a result, the amount of foreign investment decreases significantly. Also, in the first period of the discourse of prudence and hope, the level of openness increases, and as a result, foreign investments in free zones expand. However, after the rupture of the JCPOA and the imposition of sanctions, these investments and, as a result, the links between free zones have decreased.

Keywords: Geopolitical cods, Political discourses, Peresidential terms, Free zones of Iran.

تأثیر کدهای ژئوپلیتیک بر پیوندهای فراملی مناطق آزاد ایران (از گفتمان سازندگی تا تدبیر و امید)

سید روح الله حسینی[✉]، مرتضی قورچی^۱

۱- گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

(پژوهشی) دریافت مقاله: ۱۴۰۵/۰۳/۰۷ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۵/۰۴/۱۷

چکیده گسترده

مقدمه

امروزه مناطق آزاد به مثابه مکان‌هایی برای اتصال به اقتصاد جهانی نقش‌آفرینی می‌کنند. این مناطق شکلی از استثناگرایی سرزمینی هستند که بیشتر برای جذب فرایندهای اقتصادی ایفای نقش می‌کنند که در اقتصاد ملی امکانات و ظرفیت‌های پرداختن به این جنبه از فرایندهای اقتصادی وجود ندارد. مناطق آزاد به عنوان دروازه‌های ورود به اقتصاد جهانی نگریسته می‌شوند که توانایی پیوند اقتصاد ملی با اقتصاد جهانی یا شبکه‌ای را فراهم می‌سازند. این مناطق معمولاً در مکان‌هایی ایجاد می‌شوند که از نظر جغرافیایی برای تجارت مفید هستند و اغلب در کنار یک بندر دریایی، فرودگاه، بندر رودخانه‌ای، یا بندر خشک قرار می‌گیرند در واقع درج یک بندر با امکان لجستیکی در موفقیت آن‌ها نقش کلیدی دارد. مناطق آزاد برای ادغام در تولید و تجارت جهانی به وجود آمده‌اند تا جایی که اقتصادهای صادرات محور همچون، هند و دبی (را که نقش واسطه‌ای داشت) را در اقتصاد جهانی ادغام کرد. مناطق آزاد با تولید و تجارت و با کاهش پیچیدگی گمرکات و بازارهای جهانی اصطکاک به وجود آمده توسط مرزها را کاهش می‌دهند و دو منطقه گمرکی خارج از محدوده خودشان را به هم وصل می‌کنند این مناطق به عنوان گره‌گاه‌های اقتصاد شبکه‌ای عمل می‌کنند و نقش دروازه ورود کشورها به اقتصاد جهانی را برعهده دارند. در پژوهش حاضر، موضوع محوری، در حقیقت گفتمان‌های سیاسی در دوره‌های ریاست جمهوری ایران است که نوع نگاه هر دوره را به سیاست بین‌الملل مشخص می‌سازد. گفتمان‌های سیاسی دوره‌های ریاست جمهوری و نوع نگاه آن‌ها به سیاست بین‌الملل مشخص می‌سازد که این گفتمان‌ها چگونه توانسته‌اند در سه مقیاس همسایگی، منطقه‌ای و جهانی، سطح پیوندهای مناطق آزاد را با اقتصاد جهانی افزایش داده و یا اینکه درهم تنیدگی این مناطق را با اقتصاد جهانی کاهش داده‌اند. از نظر اندیشمندان جغرافیای سیاسی نوع رویکرد هر گفتمان سیاسی به سیاست بین‌الملل در سطح کلان تحت عنوان کدهای ژئوپلیتیک تعبیر می‌شود. برای پیترو تیلور و کالین فلینت کد ژئوپلیتیک در واقع دستور کار عملیاتی سیاست خارجی یک کشور در ورای مرزهای آن است که به ارزیابی مکان‌های جغرافیایی در هر سه مقیاس محلی (همسایگی) منطقه‌ای و جهانی برای تشخیص دوست و دشمن می‌پردازد. برخلاف دیدگاه کلی، کد ژئوپلیتیک به عنوان «مجموعه‌ای از مفروضات راهبردی تعریف می‌شود که یک دولت در مورد سایر دولت‌ها در اتخاذ سیاست خارجی خود مطرح می‌کند و رابطه بین جغرافیا و سیاست را آشکار می‌کند.

استناد: حسینی، س.ر. و قورچی، م. ۱۴۰۵. تأثیر کدهای ژئوپلیتیک بر پیوندهای فراملی مناطق آزاد ایران، پژوهشهای دانش زمین: ۱۷ (۲)، (۹۳-۱۱۲)
DOI: 10.48308/esrj.2026.107332

E-mail: r_hossieni@sbu.ac.ir

* نویسنده مسئول:

به اعتقاد فلینت ممکن است یک رئیس‌جمهور در گفتمان خود از زبانی استفاده کند که نشان دهنده اتحاد و دوستی باشد مانند بیل کلینتون در آمریکا و رئیس‌جمهور دیگر بیشتر بر زبان خصومت و تهدید تاکید کند مانند دو دولت بوش. در واقع در این سخنرانی‌ها روسای جمهور، جهان بینی‌های خود را به تصویر می‌کشند و آن را برای مردم تفسیر می‌کنند زیرا به اعتقاد اسپروتنس تصمیمات دولتمردان و نگرانی‌های مردم بر واقعیت‌های جغرافیایی استوار است. در واقع این سخنرانی‌ها همان بازنمایی ژئوپلیتیک و محاسبه پنجم از کدهای ژئوپلیتیک است که در سخنرانی‌ها فرموله می‌شوند. از آنجایی که سخنرانی یک فعالیت عمده ژئوپلیتیکی است و نشان دهنده تاکیدات منطقه‌ای ریاست‌جمهوری‌ها در طول زمان است، لذا در این پژوهش با روش تحلیل محتوا به دنبال پیدا کردن کشورهای دشمن در سه مقیاس همسایگی، منطقه‌ای و جهانی در دوره‌های گفتمانی ریاست جمهوری‌های کشور ایران هستیم تا بتوانیم پیوندهای فراملی مناطق آزاد را به عنوان مطالعه موردی با اقتصاد جهانی تحلیل کنیم. اساساً کدهای ژئوپلیتیک با هدف شناسایی دوست و دشمن درون این گفتمان‌ها ایجاد شده و شکل می‌گیرند.

مواد و روش‌ها

اصطلاح تحلیل محتوا، اصطلاح تقریباً جدیدی است که به سال ۱۹۶۱ باز می‌گردد. اواخر دهه ۱۹۵۰ شاهد علاقه محققان به ترجمه مکانیکی، انتزاع مکانیکی و سیستم‌های بازایی اطلاعات بود. در قرن اخیر زبان‌های رایانه‌ای مناسب برای پردازش داده‌های تحت اللفظی پدیدار شدند و مجلات علمی به کاربردهای رایانه در روان‌شناسی، علوم انسانی و علوم اجتماعی توجه کردند. حجم زیاد اسناد مکتوب برای پردازش در تحلیل محتوا و تکراری بودن کدنویسی، رایانه را به یک متحد طبیعی و در عین حال دشوار برای تحلیلگر محتوا تبدیل کرده است. توسعه نرم‌افزار برای پردازش داده‌های تحت اللفظی (برخلاف عددی) زمینه‌های جدیدی از اکتشاف را تحریک کرد، مانند بازایی اطلاعات، سیستم‌های اطلاعاتی، سبک‌شناسی محاسباتی، زبان‌شناسی محاسباتی، فناوری واژه‌پردازی، و تحلیل محتوای محاسباتی. با رشد سیستم‌های کامپیوتری امکان پردازش داده‌ها بیشتر شد و امکان تحلیل محتوا روی انواع داده با حجم بالا انجام شد. در واقع تحلیل محتوا، فرآیند تبدیل کیفیت‌ها به کمیت‌ها و سپس تبدیل همین کمیت به کیفیت است. این روش، بیش‌تر در روند پژوهشی، پژوهش‌های تلفیقی، بررسی تصاویر واقعیت‌ها و نیز بررسی میزان انطباق برنامه‌ها با ویژگی‌های ساختاری و محتوایی بکار برده می‌شود. تحلیل محتوا یک روش تحقیق کیفی برای شناسایی، تحلیل و تفسیر الگوهای معنایی و فراوانی عناصر متن، رسانه‌ها و اسناد است. روش می‌تواند کمی (شمارش کلمات، مفاهیم) یا کیفی (تحلیل مضامین، معانی پنهان) باشد و در بررسی رسانه‌ها، سیاست، آموزش و علوم انسانی کاربرد دارد. نخستین حرکت به سمت تحلیل محتوای کیفی را می‌توان در مقاله کراکوتر تحت عنوان چالش تحلیل محتوای کیفی (۱۹۵۲) جستجو نمود. این مقاله، مناقشه‌ای بر سر استراتژی‌های کاربردی در تحلیل محتوا در دهه ۵۰ میلادی به راه انداخت. کراکوتر در این مقاله، روش تحلیل محتوای کیفی را به رسمیت شناخت و با بیان نمودن ضعف‌های موجود در روش کمی، ضرورت ایجاد نسخه‌ای انسان‌گرایانه و کیفی از تحلیل محتوا را خاطر نشان کرد. این پژوهش در واقع بر اساس روش‌شناسی پژوهش جان اولافلین و ریچارد گرنت و مقاله کالین فلینت و همکاران را برای پیدا کردن کدهایی ژئوپلیتیک ایران، برای اولین بار سرلوحه کار خود قرار داده است. در پایان نیز از کدهای ژئوپلیتیک، نقشه‌های ذهنی بازیگران سیاسی استخراج می‌شود. برای اینکار چهار گفتمان سیاست خارجی را به عنوان چارچوب سازماندهی خود استفاده می‌کند که در آنها تفاوت‌های قابل توجهی بین دولت‌ها از نظر حمایت از سیاست‌های جهانی و منطقه‌ای از طریق تجزیه و تحلیل سخنرانی‌ها پیگیری می‌کند برای استخراج کدها از سایت ریاست جمهوری و همچنین روزنامه‌ها و مقالات و کتاب‌ها به عنوان روش گردآوری داده‌ها استفاده شده است. در واقع هرچه تعداد سخنرانی‌ها، پاراگراف‌ها و کلمات نسبت به یک منطقه یا کشور بیشتر باشد، بازتابگر نگرانی و اهمیت دولت نسبت به آن مکان است. البته ممکن است رویدادهای ملی درون هر کشور تعداد سخنرانی‌ها را بیشتر کند یا بدتر شدن شرایط اقتصادی و جنگ تعداد سخنرانی‌ها را کمتر کند. گفتمان‌ها صرفاً انتزاعی هستند و به عنوان چارچوب‌های کلی در نظر گرفته می‌شوند که در آنها ویژگی‌های کدهای ژئوپلیتیکی ساخته می‌شود. بنابراین این پژوهش با روش تحلیل محتوا و با گردآوری داده‌های کتابخانه‌ای و اسنادی به یافتن کدهای ژئوپلیتیکی ایران در گفتمان‌های سیاسی اخیر و اثرات آن‌ها بر پیوندهای فراملی مناطق آزاد پرداخته است.

نتایج و بحث

از آنجایی که کدهای ژئوپلیتیک دستورالعملی برای سیاست خارجی هستند لذا جهت‌گیری‌های سیاست خارجی را می‌توان درون سخنرانی‌های ریاست جمهوری‌ها که خود عملی ژئوپلیتیکی است پیدا کرد. این جهت‌گیری‌ها شامل تأکیدات ریاست جمهوری‌ها به مناطق جغرافیایی و کشورهای دیگر است. از این جهت می‌توان گفت که برخلاف نظریات مکیندر، تصورات ژئوپلیتیکی در سه مقیاس همسایگی، منطقه‌ای و جهانی متأثر از تحولات و جابجایی نیروهای داخلی با تفکرات متفاوت است. لذا در این راستا از چهار بازیگر سیاسی ایران با آمریت ریاست جمهوری، در هر سال یک سخنرانی به صورت تصادفی انتخاب شد و سپس به تحلیل محتوای آنها برای کمی‌سازی پرداخته شد و تلاش گردید تغییرات تأکیدات جهانی و منطقه‌ای بررسی شود. سپس اقدام به استخراج کشورهای دشمن از این سخنرانی‌ها شود و در انتها تأثیر آن‌ها بر پیوندهای فراملی مناطق آزاد تحلیل شوند. به طور کلی در این دوره‌ها به علت محدودیت دسترسی، سخنرانی‌ها از منابع مختلفی شامل سایت‌ها، مقالات، کتاب‌ها و روزنامه‌ها انتخاب شدند. نتیجه پژوهش نشان دهنده این است که گفتمان‌های سیاسی در دوره‌های ریاست جمهوری که مناسبات دوست و دشمن را در سیاست بین‌الملل کمتر به کار می‌گرفته است و امر سیاسی را در فضاهای فراملی بازتولید نکرده است، مناطق آزاد ایران در همان دوره‌ها توانسته‌اند پیوندهای بیشتری با اقتصاد شبکه‌ای برقرار سازند و حجم سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی را افزایش دهند.

نتیجه‌گیری

از آنجایی که کدهای ژئوپلیتیک جهت‌گیری‌های سیاست خارجی کشورها را از طریق تعیین کشورهای دوست و دشمن در ورای مرزها مشخص می‌کنند. لذا در این محاسبات پنج‌گانه هرچه تعداد کشورهای دوست افزایش یابد سطح گشودگی در عرصه سیاست خارجی نیز افزایش می‌یابد. این کدها که توسط دولت‌ها در جهان پازلی مشخص می‌شوند، سطح روابط با اقتصاد شبکه‌ای با میزان سرمایه‌گذاری خارجی را مشخص می‌کنند. کدهای ژئوپلیتیک را می‌توان درون سخنرانی‌های مختلف با آمریت ریاست جمهوری تحلیل کرد. لذا این کدها هستند که تعیین کننده میزان پیوند یک کشور با اقتصاد جهانی هستند. از این رو با توجه به یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت که در ایران هرچه سطح گشودگی کدهای ژئوپلیتیک بیشتر بوده، میزان سرمایه‌گذاری خارجی و در نتیجه سطح پیوندها با اقتصاد شبکه‌ای بیشتر می‌شود. سطح گشودگی کدهای ژئوپلیتیک با میزان ارتباطات با اقتصاد شبکه‌ای رابطه مستقیمی دارد. از طرف دیگر می‌توان گفت که در اواخر دوره گفتمان سازندگی میزان روابط مناطق آزاد با اقتصاد شبکه‌ای افزایش یافته است و در دوره گفتمان گفت‌وگوی تمدن‌ها این روابط در بهترین حالت خود قرار دارد. در دوره گفتمانی عدالت مهرورزی سطح روابط و گشودگی کدهای ژئوپلیتیک به کمترین حد خود می‌رسد و در نتیجه میزان سرمایه‌گذاری خارجی کاهش چشم‌گیری می‌یابد و همچنین در دوره اول گفتمان تدبیر و امید سطح گشودگی افزایش می‌یابد و در نتیجه سرمایه‌گذاری‌های خارجی در مناطق آزاد گسترش می‌یابد. ولی بعد از پاره شدن برجام و ایجاد تحریم‌ها این سرمایه‌گذاری‌ها و در نتیجه پیوندهای مناطق آزاد کاهش یافته‌اند.

واژگان کلیدی: کدهای ژئوپلیتیک، گفتمان سیاسی، دوره‌های ریاست جمهوری ایران، پیوندهای مناطق آزاد، نقشه‌های ذهنی.

مقدمه

از آنجایی که کدهای ژئوپلیتیک^۱ عناصر تشکیل دهنده سیاست خارجی یک کشور نسبت به کشورهای دیگر هستند، می‌توان گفت که برنامه‌های تصور ذهنی حاکمیت نسبت به سایر کشورها کدهای ژئوپلیتیک را به وجود می‌آورند. بر این اساس جان اگنیو^۲ می‌گوید: دیپلماسی بنیاد دنیای "دولت‌های سرزمینی" را مشخص می‌کند

(Agnew, 1998). دنیایی که از آن به جهان پازلی یاد

می‌شود. در حقیقت کدهای ژئوپلیتیک استدلال عملی سیاست خارجی کشورها هستند که سبب می‌شوند روابط دوست - دشمن از یکدیگر تشخیص داده شوند، در عرصه دیپلماسی و سیاست خارجی نیز نحوه نگرش دولت‌ها به یکدیگر بر نوع روابط آن‌ها تأثیر می‌گذارد. به عنوان مثال اگر دولت A دولت B را دوست در نظر بگیرد، دولت A

سخنرانی‌ها، پاراگراف‌ها و کلمات نسبت به یک منطقه یا کشور بیشتر باشد، بازتابگر نگرانی و اهمیت دولت نسبت به آن مکان است. البته ممکن است رویدادهای ملی درون هر کشور تعداد سخنرانی‌ها را بیشتر، یا بدتر شدن شرایط اقتصادی و جنگ تعداد سخنرانی‌ها را کمتر کند. گفتمان‌ها صرفاً انتزاعی هستند و به عنوان چارچوب‌های کلی در نظر گرفته می‌شوند که در آنها ویژگی‌های کدهای ژئوپلیتیکی ساخته می‌شود. محتوای سخنرانی‌ها نیز به منظور ایجاد متغیرهای زیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت: تعداد کلماتی که به تهدید یا دشمن اشاره می‌کند. تعداد کلماتی که به متحدان یا تعاملات مثبت با سایر کشورها یا مناطق اشاره دارد. تعداد کلماتی که اشاره خاصی به یک کشور خاص دارند. همگی مهم هستند اما آنچه برای ما اهمیت بیشتری دارد این است که کدهای ژئوپلیتیک مستخرج از گفتمان‌های سیاست خارجی چه تأثیراتی بر مناطق آزاد در دوره‌های گفتمانی داشته‌اند. البته باید توجه داشت که آمارها مربوط به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در مناطق آزاد تا سال ۱۳۹۲ کاملاً دقیق نبوده و به صورت تقریبی هستند.

منطقه‌ی مورد مطالعه

در این پژوهش، منطقه مورد مطالعه هفت منطقه آزاد فعال در زمان انجام پژوهش شامل: مناطق آزاد قشم، کیش، اروند، چابهار، انزلی، ارس و ماکو می‌شود و همچنین آمار از سایت دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد و همچنین جست و جو در اسناد و مقاله‌ها بدست آمده است.

مواد و روش‌ها

این پژوهش با روش تحلیل محتوا و بر اساس روش‌شناسی مقاله جان اولافلین و ریچارد گرنت و مقاله کالین فلینت و همکاران را برای پیدا کردن کدهایی ژئوپلیتیک ایران، برای اولین بار سرلوحه کار خود قرار داده است. از این رو چهار گفتمان سیاست خارجی را به عنوان چارچوب سازماندهی خود استفاده می‌کند که در آنها تفاوت‌های قابل توجهی بین دولت‌ها از نظر حمایت از سیاست‌های جهانی و منطقه‌ای را از طریق تجزیه و تحلیل سخنرانی‌ها پیگیری می‌کند. برای استخراج کدها از سایت ریاست جمهوری و همچنین روزنامه‌ها و مقالات و کتاب‌ها به عنوان روش گردآوری داده‌ها استفاده شده است. در واقع هرچه تعداد

می‌خواهد روابط سیاسی، فرهنگی و اقتصادی قوی با دولت B ایجاد کند و اگر دولت A، دولت B را دشمن در نظر گیرد، دولت A همواره به دنبال نادیده گرفتن یا مبارزه با دولت B به هر شکل است. کدهای ژئوپلیتیک به نحوه نگرش دولت‌ها به یکدیگر باز می‌گردد از این رو است که گفته می‌شود روابط بین دولت‌ها در خلاء شکل نمی‌گیرد بلکه این کدهای ژئوپلیتیک است که دستور کار عملیاتی سیاست خارجی یک کشور را در ورای مرزهای آن شکل می‌دهند. به اعتقاد فلینت ممکن است یک رئیس‌جمهور در گفتمان خود از زبانی استفاده کند که نشان دهنده اتحاد و دوستی باشد مانند بیل کلینتون در آمریکا و رئیس‌جمهور دیگر بیشتر بر زبان خصومت و تهدید تاکید کند مانند دو دوره دولت جرج دبلیو بوش. در واقع در این سخنرانی‌ها روسای جمهور، جهان بینی‌های خود را به تصویر می‌کشند و آن را برای مردم تفسیر می‌کنند زیرا به اعتقاد اسپروتس^۳ تصمیمات دولتمردان و نگرانی‌های مردم بر واقعیت‌های جغرافیایی استوار است (Sprout, 2023). این سخنرانی‌ها همان بازنمایی ژئوپلیتیک^۴ و محاسبه پنجم^۵ از کدهای ژئوپلیتیک است که در سخنرانی‌ها فرموله می‌شوند. از آنجایی که سخنرانی یک فعالیت عمده ژئوپلیتیکی است و نشان دهنده تأکیدات منطقه‌ای ریاست جمهوری‌ها در طول زمان است، لذا در این پژوهش با روش تحلیل محتوا به دنبال یافتن کشورهای دشمن در سه مقیاس همسایگی، منطقه‌ای و جهانی در دوره‌های گفتمانی ریاست جمهوری‌های کشور ایران هستیم تا بتوانیم پیوندهای فراملی مناطق آزاد را به عنوان مطالعه موردی با اقتصاد جهانی تحلیل کنیم. این پژوهش بر اساس روش‌شناسی مقاله جان اولافلین و ریچارد گرنت^۶ و مقاله کالین فلینت^۷ و همکاران برای پیدا کردن کدهایی ژئوپلیتیک ایران، برای اولین بار سرلوحه کار خود قرار داده است. در پایان نیز از کدهای ژئوپلیتیک نقشه‌های ذهنی بازیگران سیاسی استخراج می‌شود. از این رو چهار گفتمان سیاست خارجی را به عنوان چارچوب سازماندهی خود استفاده می‌کند که در آنها تفاوت‌های قابل توجهی بین دولت‌ها از نظر حمایت از سیاست‌های جهانی و منطقه‌ای را از طریق تجزیه و تحلیل سخنرانی‌ها پیگیری می‌کند. برای استخراج کدها از سایت ریاست جمهوری و همچنین روزنامه‌ها و مقالات و کتاب‌ها به عنوان روش گردآوری داده‌ها استفاده شده است. در واقع هرچه تعداد

همچنین روزنامه‌ها و مقالات و کتاب‌ها به عنوان روش گردآوری داده‌ها استفاده شده است.

بحث و نتایج

کدهای ژئوپلیتیک

مفهوم کدهای ژئوپلیتیکی اولین بار در سال ۱۹۸۲ توسط گادیس طی تحلیلی که درباره سیاست امنیتی ایالات متحده آمریکا پس از جنگ جهانی دوم ارائه داده بود، مطرح گردید. او گفت: من عقیده دارم برای نظام اجرایی کدهای معین استراتژیکی و ژئوپلیتیکی وجود دارد. فرضیاتی برای منافع آمریکا در جهان، تهدیدات بالقوه علیه آنها و پاسخ عملی برای رفع تهدیدها و حفظ منافع، که ترکیب آنها الزامات یک تصمیم‌گیری صحیح اجرایی را قبل یا بلافاصله بعد از آن فراهم می‌کند. البته وقایع ضمنی که از قبل قابل پیش‌بینی نبوده و وقوع آنها بعید بوده و با تصمیم قبلی نمی‌توان تغییری در آن ایجاد کرد، استثناست (Gadiss, 1982) او در کتاب خود به تحلیل نظریه‌های برژینسکی^۸ و ژرژ کنان^۹ می‌پردازد. به دنبال گادیس^{۱۰}، گرتجان دایکینک^{۱۱} کدهای ژئوپلیتیکی را به عنوان نقشه‌ای توصیف می‌کند که در آن کشورها با توجه به درجه خصومت - دوستی آنها به رنگ‌های مختلف نقاشی شده‌اند (Dijkink, 1998). چیزی که به امر سیاسی (Hossieni et al, 1403) کارل اشمیت در ارتباط با فضا (Hossieni, at al, 2026) نزدیک می‌شود. به اعتقاد اولافلین (O'Loughlin, 2000) برخلاف دیدگاه کلی، کد ژئوپلیتیکی به عنوان «مجموعه‌ای از مفروضات راهبردی تعریف می‌شود که یک دولت در مورد سایر دولت‌ها در اتخاذ سیاست خارجی خود مطرح می‌کند و رابطه بین جغرافیا و سیاست را آشکار می‌کند. اما اولین کسی که به طور رسمی اصطلاح کدهای ژئوپلیتیکی را تعریف کرد جغرافیدان سیاسی انگلیسی پیتر تیلور بود. او کد ژئوپلیتیک را به عنوان پیش فرض‌های استراتژیک و عناصر شکل دهنده سیاست خارجی یک کشور نسبت به دیگر کشورها را "برنامه‌های تصویری ذهنی"^{۱۲} آن کشور می‌نامد. برای پیتر تیلور، کدهای ژئوپلیتیکی در واقع دستور کار عملیاتی سیاست خارجی یک کشور در ورای مرزهای آن است که به ارزیابی مکان‌های جغرافیایی می‌پردازد (Taylor, 2018). در واقع کدهای ژئوپلیتیک استدلال عملی پشت سیاست خارجی هستند که دوست را از دشمن تمیز می‌دهند که خود زمینه ساز توسعه روابط یک کشور با سایر

کشورها است به اعتقاد تیلور به تعداد دولت‌ها کدهای ژئوپلیتیک وجود دارد که ارتباط نزدیکی با طرح‌های هنریکسون^{۱۳} دارد. چنین کدهای عملیاتی شامل ارزیابی مکان‌های فراتر از مرزهای از نظر اهمیت استراتژیک به عنوان تهدیدهای بالقوه است (Taylor, 2018). در کدهای ژئوپلیتیک، یک کشور رفتار خود را نسبت به جهان تعیین می‌کند بدین گونه که پنج محاسبه زیر را در نظر می‌گیرد:

- (۱) چه کسانی هم پیمانان بالقوه و فعلی ما هستند؟
 - (۲) چه کسانی دشمن بالقوه و فعلی ما هستند؟
 - (۳) چگونه می‌توانیم متحدین خود را حفظ و متحدین بالقوه‌ای را ایجاد کنیم؟
 - (۴) چگونه می‌توانیم با دشمنان فعلی و تهدیدهای نوظهور مقابله کنیم؟
 - (۵) چگونه چهار محاسبه بالا را برای جامعه خود و جامعه جهانی توجیه کنیم؟ (Taylor and Flint, 2000)
- می‌توان اشاره کرد که دایکینک با استفاده از مفهوم کدهای ژئوپلیتیک گادیس اصطلاح "چشم‌انداز ژئوپلیتیک"^{۱۴} را توسعه داد (Fard, 2019) که در محاسبه پنجم به صورت بازنمایی ژئوپلیتیکی خود را نشان می‌دهد. در واقع ژئوپلیتیک بازنمایی، جوهره پنجمین عنصر یک کد ژئوپلیتیکی است. اگر دشمنان قرار باشد با یکدیگر جنگ کنند پایگاه دشمن باید آشکار بوده و ضرورت حراست از جنگ افزارها باید توجیه گردد. در این وضعیت دشمنان به عنوان وحشی یا شرور به تصویر کشیده می‌شوند و سیاست‌شان نامعقول به نظر می‌رسد به این معنی که آنها ارزش موقعیت سیاسی خود را نمی‌دانند و ترسیم شکل لجام گسیخته آنها نیز بدین معنی است که تنها راه کنترل آنها جنگ است. اینگونه نمایشات یا بازنمایی‌ها برای وضعیت‌های فوری مناسب است، چرا که ریشه در داستان‌هایی بر مبنای افسانه‌های ملی دارند که به سهولت در دسترس توده مردم هستند (Flint, 1390).
- از طرف دیگر به اعتقاد جان اولافلین ریاست جمهوری‌ها و رسانه‌هایی که سخنرانی را گزارش می‌کنند، با کلیشه‌سازی کشورها، با توصیف چالش‌ها و پیروزی‌های رهبری آمریکا و با تفسیر رویدادها، دستور کار ملی برای امور خارجی را تعریف می‌کنند و به حفظ تصاویر ژئوپلیتیکی خاص در اذهان عمومی کمک می‌کنند. از همین رو کلاس دادز^{۱۵} در کتاب ژئوپلیتیک مقدمه‌ای بسیار کوتاه کدهای ژئوپلیتیک

را با فرهنگ عمومی پیوند می‌زند، به اعتقاد ایشان خیلی وقت‌ها در سخنرانی‌ها خیلی وقت‌ها از مجموعه‌ای از کدهای ژئوپلیتیکی برای دسته‌بندی کشورها و مناطق با استفاده از اهمیت جغرافیایی آن‌ها که از متحدین اصلی به کسانی که دشمنان کنونی و کاملاً آشکار تلقی می‌گردند استفاده می‌شود. به عنوان مثال سخنرانی پخش شده از جرج بوش، به صراحت ارزیابی ژئوپلیتیکی خود را به این صورت بیان می‌کند: دومین هدف ما این است که از قدرت‌یابی حکومت‌هایی که از وحشت آفرینی و تهدید آمریکا، دوستان و هم پیمانان ما با استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی حمایت می‌کنند، جلوگیری کنیم (Dodds, 1390).

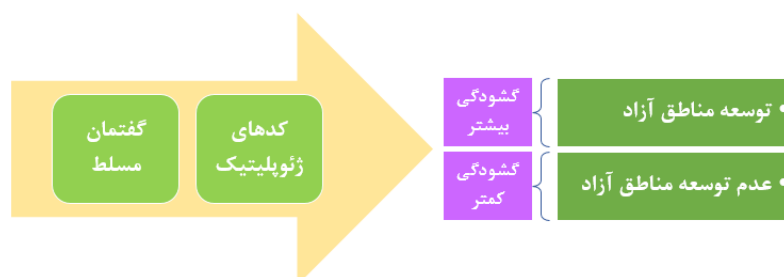
مناطق آزاد

مناطق آزاد که ریشه در اتحادیه هانسایی (Ghouchi and Hossieni, 1403) دارد، شکلی از استثناگرایی سرزمینی هستند که در عصر حاضر به پارادایم مهم جهانی شدن، تبدیل شده‌اند و از این استثنایی بودن سرزمینی خود به عنوان یک مزیت رقابتی استفاده می‌کنند و به عنوان دروازه ورود به جهانی شدن در نظر گرفته می‌شوند. مناطق آزاد نمود فضایی جهانی شدن و اشکال گسترده‌ای از فراملیت‌گرایی هستند که اجازه سرمایه‌گذاری و مکان‌گزینی شرکت‌های فراملیتی و شرکت‌های سایر کشورها را با امتیازات ویژه می‌دهند. در سال ۲۰۱۲ در ایالات متحده، حدود ۳۷۰۰۰۰ نفر در بیش از ۳۲۰۰ شرکت فعال در ۲۷۶ منطقه آزاد مشغول به کار بودند، که از طریق این مناطق حدود نیمی از واردات آمریکا انجام می‌شد (Tiefenbrun, 2012). این مناطق معمولاً در مکان‌هایی ایجاد می‌شوند که از نظر جغرافیایی برای تجارت مفید هستند (Babatunde, 2017) و اغلب در کنار یک بندر دریایی، فرودگاه، بندر رودخانه‌ای، یا بندر خشک قرار می‌گیرند در واقع درج یک بندر با امکانات لجستیکی در موفقیت آن‌ها نقش کلیدی دارد. مناطق آزاد برای ادغام در تولید و تجارت جهانی به وجود آمده‌اند تا جایی که اقتصادهای صادرات محور همچون، هند و دبی (را که نقش واسطه‌ای داشتند) را در اقتصاد جهانی ادغام کرد. این مناطق با تولید و تجارت و با کاهش پیچیدگی گمرکات و بازارهای جهانی اصطکاک به وجود آمده توسط مرزها را کاهش می‌دهند و دو منطقه گمرکی خارج از محدوده خودشان را به هم وصل می‌کنند (Lavissiere, 2014) این

مناطق به عنوان گره‌گاه‌های اقتصاد شبکه‌ای عمل می‌کنند و نقش دروازه ورود کشورها به اقتصاد جهانی را برعهده دارند. گفته شده است که ابتکار تاسیس و راه‌اندازی مناطق آزاد در ایران از سال‌های آغازین دهه ۱۳۳۰ مقارن با ایجاد صنعت تسهیلات بندری و زیربنایی در بنادر خرمشهر، بوشهر و بندرعباس با تهیه طرح‌هایی برای رونق اقتصادی کشور و افزایش تجارت خارجی با رویکرد توجه به بنادر ایرانی در خلیج فارس مورد توجه قرار گرفت، هرچند این بنادر در آن زمان توانایی و امکانات لازم را برای توسعه صادرات و واردات کشور نداشتند، ولی در آن سال‌ها با توجه به مشکلات ناشی از فقدان تسهیلات و تاسیسات مورد نیاز برای نگهداری کالاهای وارده به کشور، در بنادر جنوبی کشور ضرورت ایجاد مناطق آزاد احساس شده بود تا تجار بتوانند از فعالیت‌های لازم برای واردات کالا به برخی جزایر خلیج فارس برخوردار شوند (Khalili, 1402) در ۱۶ تیر ماه ۱۳۳۶ با تصویب وزارت گمرکات و انحصارات و جدا شدن آن از وزارت دارایی و آمادگی برای تاسیس اولین بندر آزاد تجاری در دی ماه ۱۳۳۶ بندرعباس به عنوان مرکز واردات و صادرات کالا از سوی دولت وقت اعلام شد. در اواخر دهه ۱۳۴۰ با درخواست ایران، کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (آنکتاد)^{۱۶} که با هدف توسعه تجارت بین‌المللی از طریق افزایش مبادلات تجاری کشورها و یکپارچه سازی کشورهای در حال توسعه با اقتصاد جهانی در سال ۱۳۴۳ تاسیس شده بود، مطالعه، تحقیق و بررسی طرح ایجاد بندر آزاد در ایران را به سازمان توسعه فرودگاه آزاد شانون واگذار کرد. گزارش اولیه درباره امکان تاسیس بندر آزاد ایرانی در خلیج فارس از سوی مشاوران بین‌المللی مدیریت پی‌آی^{۱۷} در مارس ۱۹۷۱ تنظیم شد و سپس در نوامبر ۱۹۷۱ پس از جمع‌آوری اطلاعات تازه‌تر و پس از انجام گفت‌وگوهای بیشتر با مقام‌های آنکتاد و دیگر صاحب نظران اقتصادی، بازبینی و بهنگام شد. این گزارش نتایج مشاهده‌ها و گفت‌وگوهای تیم عملیاتی در بندرعباس، تهران، لندن، شانون و نتیجه‌گیری‌های حاصله از امکان‌سنجی تشکیل بندر آزاد در بندرعباس بود (Khalili, 1402). در نتیجه ایجاد بندر آزاد در بندرعباس و احداث ناحیه صنعتی در جزیره قشم پیشنهاد شد. همچنین در سال ۱۳۴۹ جزیره کیش به عنوان مرکز بین‌المللی گردشگری و تجاری توسط هیئت‌های ایرانی و آمریکایی انتخاب شد. در سال ۱۳۵۲

علاوه بر تولید و صادرات کالاهای صنعتی، اهداف دیگری مانند اشتغال سالم و مولد، سرمایه‌گذاری و افزایش درآمد عمومی، حضور فعال در بازارهای جهانی و توسعه منطقه‌ای برای مناطق آزاد کشور در نظر گرفته شدند. پیوندهای مناطق آزاد با اقتصاد جهانی ذیل رویکرد سیاست خارجی یک کشور قرار دارد و سیاست خارجی یک کشور در ارتباط با سیاست بین الملل درگیر کدهای ژئوپلیتیکی است لذا جهت‌گیری‌های سیاست خارجی را می‌توان درون سخنرانی‌های دوره‌های ریاست جمهوری‌ها که خود عملی در راستای کدهای ژئوپلیتیکی است پیدا کرد. در این چارچوب مناطق آزاد و پیوندهای فراملی آن‌ها با دوره‌های ریاست جمهوری و کدهای ژئوپلیتیکی ارتباط تنگاتنگی دارد. این جهت‌گیری‌ها شامل تاکیدات ریاست جمهوری‌ها به مناطق جغرافیایی و کشورهای دیگر است. لذا در این راستا از چهار بازیگر سیاسی ایران با آمریت ریاست جمهوری، در هر سال یک سخنرانی به صورت تصادفی انتخاب شد و سپس به تحلیل محتوای آنها برای کمی‌سازی پرداخته شد و تلاش گردید تغییرات تاکیدات جهانی و منطقه‌ای بررسی شود. سپس اقدام به استخراج کشورهای دشمن از این سخنرانی‌ها شود و در انتها تاثیر آن‌ها بر پیوندهای فراملی مناطق آزاد تحلیل شوند. بنابراین مدل مفهومی چنانچه در شکل ۱ مشخص است کدهای ژئوپلیتیک مستخرج از گفتمان سیاسی مسلط است که در صورت گشودگی بیشتر منتج به توسعه مناطق آزاد می‌شود و در صورت گشودگی کمتر این کدها عدم توسعه مناطق آزاد را به همراه دارد.

عملیات ساختمانی و ساخت و سازهای اصلی و خدماتی مورد نیاز جزیره، مرکز بین‌المللی گردشگری تجاری کیش افتتاح شد و رسماً شروع به کار کرد. در جمهوری اسلامی ایران به موجب برنامه اول اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی سه منطقه به نام‌های قشم، چابهار و کیش به عنوان مناط آزاد تجاری- صنعتی کاندیدا شدند که به سبب عدم مکان‌یابی صحیح امروز موفق به اجرای اهداف مناطق آزاد نبوده‌اند (Kamran, 1381). تبصره ۱۹ قانون برنامه اول مصوب ۱۳۶۸ مجلس شورای اسلامی به دولت اجازه می‌دهد سه نقطه را در منطقه مرزی تاسیس نماید. چگونگی اداره این مناطق در ۷ شهریور ۱۳۷۲ به تایید مجلس شورای اسلامی رسید و در تاریخ ۲۱ شهریور ۱۳۷۲ مورد تایید شورای نگهبان قرار گرفت. کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از داخلی و خارجی که مایل به فعالیت در مناطق آزاد باشند به خوبی می‌توانند با خط‌مشی مناطق آزاد و سیاست دولت جمهوری اسلامی ایران آشنا شوند. تسریع در امور زیربنایی، ایجاد اشتغال سالم و مولد، تنظیم بازار کار و کالا، حضور فعال در بازارهای جهانی و منطقه‌ای و تولید و صادرات کالاهای صنعتی در ایران مجموعه‌ای از مفاهیم به خصوص جهت‌گیری اساسی مرتبط با اقتصاد بین‌المللی را که از هدف‌های عمده تاسیس مناطق آزاد است نشان می‌دهد (Kamran, 1381). با تشکیل دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد در سال ۱۳۷۱، قانون «چگونگی تشکیل و اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی ایران» در سال ۱۳۷۲ به تصویب رسید و با توجه به آن، مناطق دیگری به مجموعه مناطق آزاد اضافه شدند. با توجه به این قانون

شکل ۱: مدل مفهومی کدهای ژئوپلیتیک و مناطق آزاد

Fig. 1: Conceptual model of geopolitical codes and free zones

کتاب‌ها و روزنامه‌ها انتخاب شدند. بر اساس جدول ۱ در مجموع هشت سخنرانی در سال‌های متوالی انتخاب و بررسی شدند که در آنها ۴۴ بار از گزاره‌هایی استفاده شدند

کدهای ژئوپلیتیک گفتمان سازندگی

به طور کلی در این دوره به علت محدودیت دسترسی، سخنرانی‌ها از منابع مختلفی شامل سایت‌ها، مقالات،

که بیشتر تاکید به ارتباط و تعامل با کشورهای که در انتها می‌توان به آنها گزاره‌های دوست‌ساز یا متحد یاد کرد. و ۱۸ بار نیز به تقابل با کشورهای دشمن پرداخته شد که بیشتر این گزاره‌های دشمن‌ساز مربوط به کشورهای آمریکا با ۱۱ تاکید و سپس اسرائیل با ۷ تاکید بیشترین بوده است.

البته باید اضافه کرد که در سال ۱۳۶۸ دو مرتبه نیز به کشور انگلیس اشاره شد که در سال‌های بعدی با بهبود روابط دیگر نامی از این کشور به میان نیامد لذا در این پژوهش به عنوان کشور دشمن نادیده گرفته شده است.

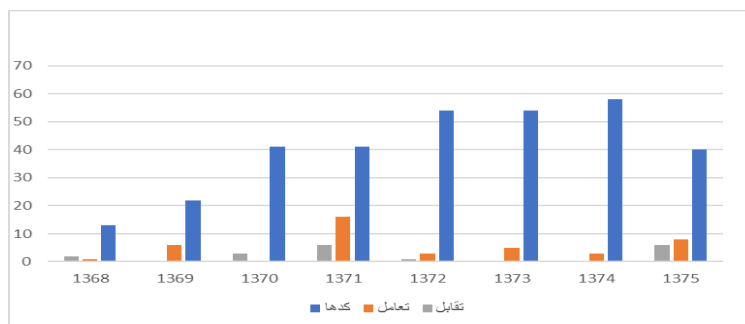
جدول ۱: کدهای ژئوپلیتیک گفتمان سازندگی

Table 1: Geopolitical codes of constructive discourse

شماره	1	2	3	4	5	6	7	8
تاریخ	68\6\1	69\12\18	1370	71\10\21	1372	1373	1374	1375
تاکیدات جهانی	1	1	0	13	1	3	2	25
تاکیدات منطقه‌ای								
آمریکای شمالی	0	0	0	0	0	0	0	0
آمریکای جنوبی	0	0	0	0	0	0	0	0
اروپا	0	1	0	3	0	0	0	0
آفریقا	0	0	0	0	0	0	0	0
خاورمیانه	1	1	4	9	1	0	0	24
آسیا	0	0	0	0	0	0	0	0
گزاره‌های دوستی	1	6	0	16	3	5	3	8
گزاره‌های دشمنی	2	0	3	6	1	1	0	6
کشورهای دشمن								
آمریکا	1	1	1	5	1	3	0	0
اسرائیل	0	2	4	0	0	1	0	0

از سخنرانی‌ها می‌توان برداشت که تصورات ذهنی ریاست جمهوری در این دوره بیشتر به ارتباط با جهان می‌باشد با ۴۶ بار تاکید، لذا در این دوره شاهد گشودگی کدهای ژئوپلیتیک با کشورهای جهان هستیم. در مرحله بعد ۴۰ بار به منطقه خاورمیانه تاکید شده و بعد از این منطقه اروپا با چهار بار تاکید بیشترین اهمیت را داشته است. که عمدتاً گزاره‌های معناداری نسبت به گزاره‌های جهانی نبوده است.

گاهی این تاکیدات تنها شامل آوردن نام خاورمیانه بوده است. دیگر مناطق در این سخنرانی‌ها تأکیدی انجام نشده است. و همچنین گزاره‌های دوستی تأکیدات جهانی و منطقه‌ای را مورد خطاب قرار داده است. چنانچه از شکل ۲ نیز مشخص است هرچه میزان گزاره‌های تعامل‌گرایانه بیشتر بوده کدهای ژئوپلیتیک یا جهت‌گیری سیاست خارجی نیز در شرایط مناسب‌تری قرار داشته است.

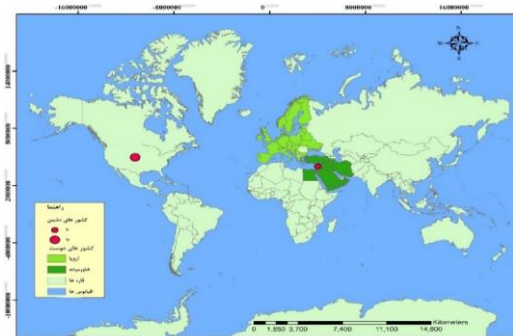
شکل ۲: کدهای ژئوپلیتیک گفتمان سازندگی

Fig. 2: Geopolitical codes of constructive discourse

در دوره قبل از هاشمی رفسنجانی که کدهای ژئوپلیتیک ثابت بودند، شعار جمهوری اسلامی ایران شامل: نه شرقی

نه غربی جمهوری اسلامی، جنگ جنگ تا پیروزی، راه قدس از کربلا می‌گذرد، مرگ بر قدرت‌های شیطان، مرگ بر

بهبود روابط با کشورهای عربی شد. و قبل از آن ایران با کشورهای چین و شوروی ارتباط نظامی داشت و چین بزرگترین حامی تسلیحاتی ایران بود. در سال ۱۳۷۲ اتحادیه اروپا در اجلاس ادینبورگ، موضوع ارتباط با ایران را تعیین کرد و قرار شد اروپا با ایران گفتگوهای انتقادی داشته باشد که هاشمی رفسنجانی آن را پذیرفت و منجر به بهبود روابط شد. اما در سال ۱۳۷۵ به علت حادثه میکونوس و حمله به پایگاه آمریکایی در الخیر، انفجار در کنیسه یهودیان در آرژانتین و ماجرای سلمان رشدی، روابط ایران به خصوص با اروپا به حالت تعلیق درآمد اما روابط همچنان با کشورهای عربی برقرار بود که در شکل ۳ تصویر ذهنی این دوره مشخص شده است.

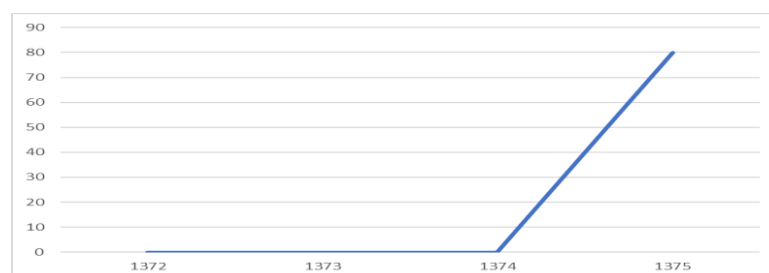

شکل ۳: تصورات ذهنی و کدهای ژئوپلیتیک دوره هاشمی رفسنجانی

Fig. 3: Mental images and geopolitical codes of the Hashemi Rafsanjani era Source: Authors

دیگر به همراه تغییر و گشودگی کدهای ژئوپلیتیک در گفتمان سازندگی به ترتیب میزان سرمایه‌گذاری خارجی افزایش یافت. اما باید اشاره کرد که بر اساس شکل ۴ سال‌های ابتدایی که مناطق آزاد تاسیس شدند میزان سرمایه‌گذاری خارجی صفر بود و در سال‌های پایانی حدود ۸۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری شکل گرفت.

چنانچه از نقشه نیز مشخص است، دوره آقای هاشمی رفسنجانی با گفتمان سازندگی و تاکیدات تعامل‌گرایانه بیشتر است لذا با توجه به غلبه این نوع تاکید جهان ذهنی ایشان به سبز کم رنگ ترسیم شده و بیشتر بر روی دو منطقه خاورمیانه و اروپا با دیدگاه تعاملی تاکید کرده‌اند. در کدهای ژئوپلیتیکی که ایشان ارائه می‌دهند ایالات متحده آمریکا و اسرائیل به عنوان دشمن قلمداد می‌شوند. از طرف

شکل ۴: سرمایه‌گذاری خارجی مناطق آزاد گفتمان سازندگی

Fig. 4: Foreign investment in free zones in the constructive discourse

کدهای ژئوپلیتیک گفتمان گفت‌وگوی تمدن‌ها

چنانچه در جدول ۲ مشخص است، در این دوره شاهد به کار بردن تحولات عظیمی در به کار بردن گزاره‌های دوستی نسبت به دشمنی هستیم تا جایی که این گزاره‌ها افزایش چشم‌گیری یافته است و شامل ۷۰ بار تاکید بر دوستی ۱ گزاره‌های دشمنی بوده است. اما در این سخنرانی‌ها ۹ بار به صورت مستقیم آمریکا را و ۶ بار به اسرائیل به عنوان دشمن پرداخته است. همچنین در این دوره چهل‌وشش بار

بر اساس شکل ۵ تاکیدات جهانی داشته و منطقه خاورمیانه با ۱۰ بار تاکید و اروپا با ۵ بار تاکید اهمیت بیشتری داشته‌اند و بقیه مناطق گزاره‌های معناداری نداشته‌اند. لازم به ذکر است که در اینجا به کشورهای آمریکا و اسرائیل به عنوان کشورهای دشمن جداگانه پرداخته شده است. گزاره‌های دوستی، تاکیدات جهانی و منطقه‌ای را مورد خطاب قرار داده است.

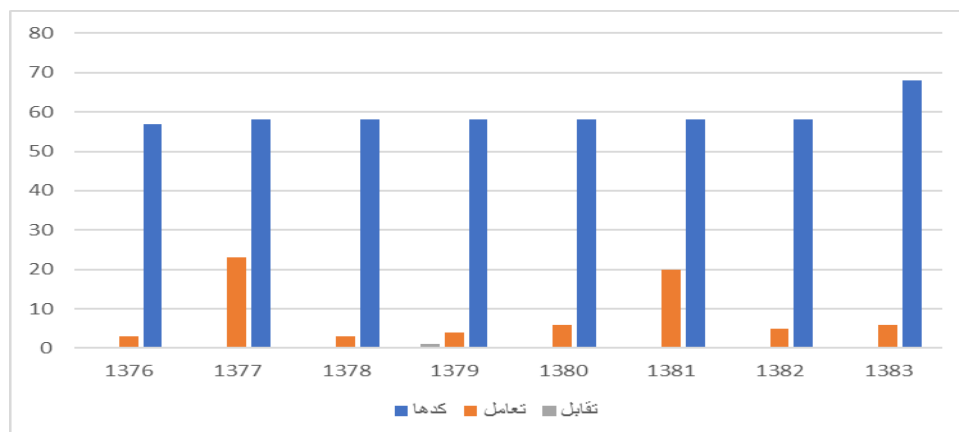
جدول ۲: کدهای ژئوپلیتیک گفتمان گفت و گوی تمدن‌ها

Table 2: Geopolitical codes of the Dialogue of Civilizations discourse

شماره	1	2	3	4	5	6	7	8
تاریخ	76/1/26	77/6/30	78/10/9	79/7/22	1380	1381	82/12/27	1383
تاکیدات جهانی	5	20	2	3	5	12	0	4
تاکیدات منطقه‌ای								
آمریکای شمالی	0	0	0	0	0	0	0	0
آمریکای جنوبی	0	1	0	0	0	0	0	0
اروپا	0	0	0	0	0	0	5	0
آفریقا	0	1	0	0	0	0	0	2
خاورمیانه	0	2	0	3	5	0	0	0
آسیا	0	1	0	0	0	0	0	0
گزاره‌های دوستی	3	23	3	4	6	20	5	6
گزاره‌های دشمنی	0	0	0	1	0	0	0	0
کشورهای دشمن								
آمریکا	6	1	0	0	1	1	0	0
اسرائیل	0	1	0	0	1	4	0	0

با پیروزی خاتمی در خرداد ۱۳۷۶ این برداشت به خصوص در اروپا به وجود آمد که سیاست و طرز فکر جدیدی بر ایران حاکم شده است بنابراین اروپاییان با ایران رابطه برقرار کردند و در اسفند ۱۳۷۶ لامبرتودینی وزیر خارجه ایتالیا از ایران دیدن کرد و از تمایل اروپاییان برای ارتباط با ایران

گفت و بعد از این سفر سفیران اروپا به ایران بازگشتند. این روابط حتی بعد از قرار گرفتن ایران در لیست محور شرارت در دور دوم آقای خاتمی نیز حفظ شد. در این دوره ارتباط ایران با کشورهای خاورمیانه نیز حفظ شد. به طور کلی می‌توان گفت دوره خاتمی بیشتر دوره تعمیق روابط بود.

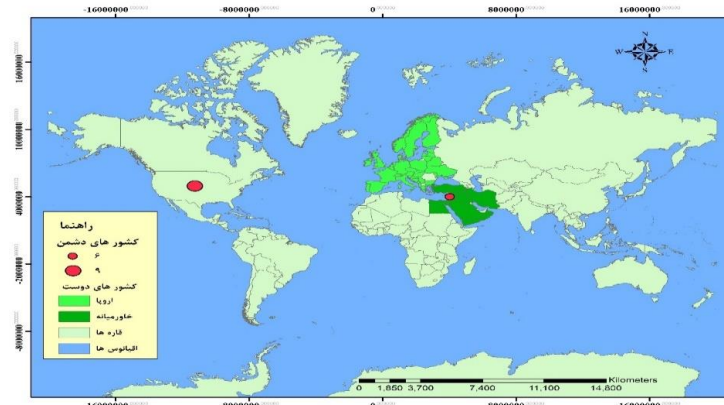

شکل ۵: کدهای ژئوپلیتیک گفتمان گفت‌وگوی تمدن‌ها

Fig. 5: Geopolitical codes of the Dialogue of Civilizations discourse

در وضعیت بهتری است که خود باعث شد کدهای ژئوپلیتیک ایران در وضعیت مناسب‌تری باشند.

چنانچه از شکل ۶ نیز مشخص است در این دوره گزاره‌های تقابل گرایانه بسیار کم هستند بجز مواردی که مستقیم به آمریکا و اسرائیل اشاره شده است و گزاره‌های تعامل گرایانه

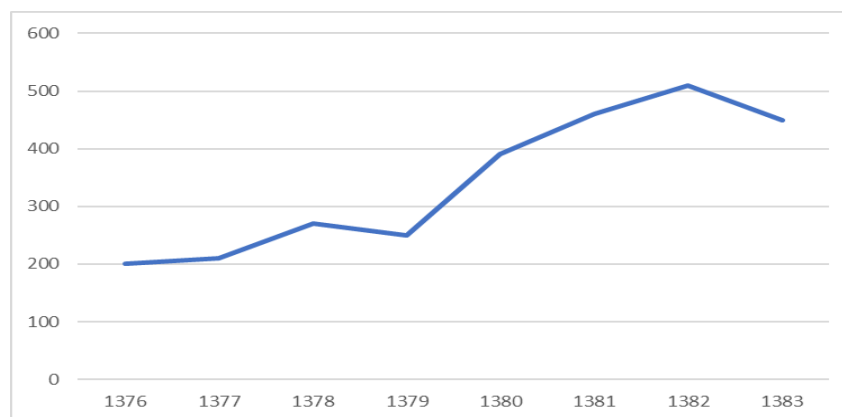

شکل ۶: تصورات ذهنی و کدهای ژئوپلیتیک دوره خاتمی

Fig. 6: Mental images and geopolitical codes of the Khatami era

به عنوان کشورهای دشمن قلمداد می‌شوند. در این دوره با توجه به سطح بالای گشودگی کدهای ژئوپلیتیک و همچنین تعمیق و رشد روابط با کشورهای دیگر بر اساس شکل ۷، چنانچه از نمودار نیز مشخص است میزان سرمایه‌گذاری در مناطق آزاد به بیشترین سطح خود می‌رسد.

در این دوره دیدگاه‌های تعامل گرایانه خاتمی دارای اهمیت بیشتری هستند چنانچه در نقشه مشخص است و با زمینه سبز ملایم درآمده است. تاکیدات منطقه‌ای این دوره بیشتر بر روی خاورمیانه و اروپا با گزاره‌های تعامل گرایانه است. لذا در این دوره کدهای ژئوپلیتیک دارای گشودگی و تعمیق بیشتری می‌شود و همچنان ایالات متحده آمریکا و اسرائیل

شکل ۷: سرمایه‌گذاری خارجی گفتمان گفت‌وگوی تمدن‌ها

Fig. 7: Foreign investment in the Dialogue of Civilizations discourse

خلاف دوره‌های پیشین تقابل جویانه و ۸۱ بار بر مناطق مختلف که عمدتاً متقابله بوده اشاره کرده است که بیشتر آن‌ها شامل اروپا می‌شود و به خاورمیانه بینابین نگاه کرده و بنابر شرایط تغییر کرده است. از طرف دیگر به آمریکا ۳۰ بار به عنوان دشمن و به اسرائیل نیز ۳۰ بار و ۳۲ بار نیز به اروپا هم رده آمریکا و اسرائیل اشاره کرده است.

کدهای ژئوپلیتیک گفتمان عدالت و مهرورزی

در این گفتمان کدهای ژئوپلیتیک ایران با یک تحول مواجه شدند زیرا نسبت گزاره‌های دشمن‌ساز به گزاره‌های دوستی افزایش چشم‌گیری پیدا کرد تا جایی که بر پایه جدول ۳ که شامل ۲۲۰ گزاره تقابل جویانه و ۲۱ گزاره تعاملی و دوست‌ساز می‌شود و در این میان ۴۲ بار تاکیدات جهانی بر

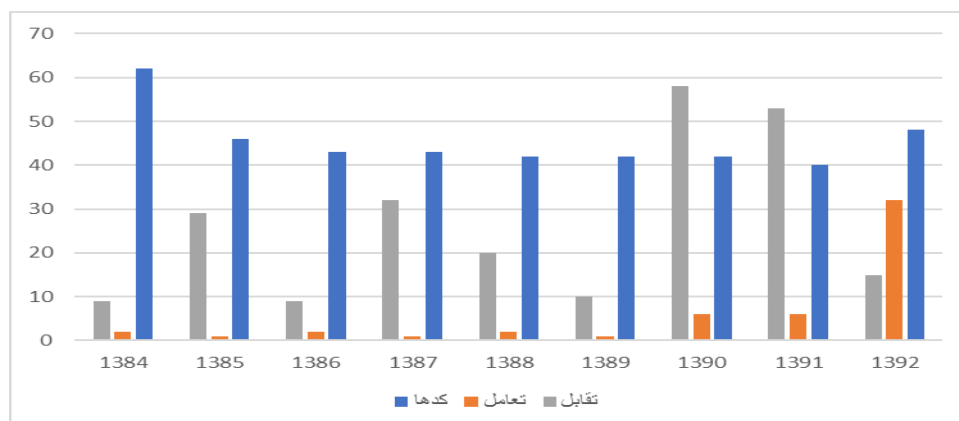
جدول ۳: کدهای ژئوپلیتیک گفتمان عدالت و مهرورزی

Table 3: Geopolitical codes of the discourse of justice and compassion

شماره	1	2	3	4	5	6	7	8
تاریخ	84/5/12	1385	86/7/1	87/7/2	88/2/2	89/11/22	90/6/31	91/7/6
تاکیدات جهانی	0	0	0	3	18	4	8	17
تاکیدات منطقه‌ای								
آمریکای شمالی	0	1	0	0	0	0	3	1
آمریکای جنوبی	0	1	0	1	0	0	3	2
اروپا	0	1	2	4	12	0	8	5
آفریقا	0	2	0	3	1	0	3	2
خاورمیانه	0	3	1	0	6	1	4	2
آسیا	0	1	0	1	1	0	5	1
گزاره‌های دوستی	2	1	2	1	2	1	6	6
گزاره‌های دشمنی	9	29	9	32	20	10	58	53
کشورهای دشمن								
آمریکا	0	1	1	0	17	0	6	5
اسرائیل	0	5	4	4	12	0	3	2
اروپا	0	1	2	4	12	0	8	5

در این دوره با تغییر کدهای ژئوپلیتیک میزان گزاره‌های تقابلی‌جویانه افزایش پیدا کرد همراه با نوعی ژئوپلیتیک مذهبی موعودگرایانه همراه با تهدید به جهان بود. در این دوره مسئله هسته‌ای مهم‌تر شد تا جایی که پرونده ایران به آژانس بین‌المللی انرژی هسته‌ای رفت و در سال ۱۳۸۵ پنج

قطعنامه علیه ایران تصویب شد و روابط ایران و اروپا قطع شد. همچنین در سال ۱۳۷۸ پادشاه عربستان پیشنهاد حمله به ایران را داد و بر اثر اختلاف با امارات متحده عربی بر سر جزایر سه‌گانه روابط با امارات متحده عربی تیره‌تر گردید و در سال ۱۳۹۱ کویت نیز به آنها پیوست.

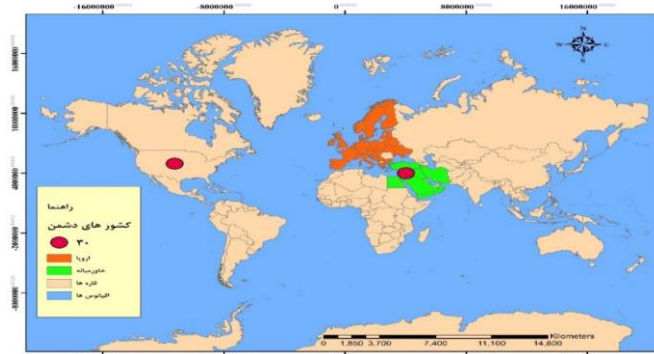

شکل ۸: کدهای ژئوپلیتیک گفتمان عدالت و مهرورزی

Fig. 8: Geopolitical codes of the discourse of justice and compassion

چنانچه از شکل ۸ نیز مشخص است در ابتدای دوره احمدی‌نژاد میزان گزاره‌های تقابلی به نسبت گزاره‌های تعاملی افزایش یافت و به نسبت دال‌های این گفتمان میزان تهدیدات افزایش پیدا کرد تا جایی که در سال ۱۳۸۵ با قطعنامه‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی جهت‌گیری سیاست خارجی ایران در وضعیت نابسامانی قرار گرفت تا جایی که در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ میزان گزاره‌های

تقابلی بیشتر شدند. البته باید در نظر گرفت که این میزان از کدهای ژئوپلیتیک شامل کشورهایی می‌شود که در هر حالتی ارتباط خود را با ایران حفظ می‌کنند و متحد محسوب نمی‌شوند که شامل کشورهای آسیای مرکزی و خاورمیانه و بقیه کشورهای می‌شود که جایگاه خاصی ندارند.

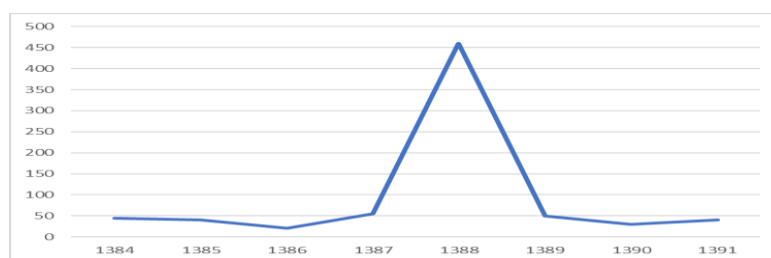

شکل ۹: تصورات ذهنی و کدهای ژئوپلیتیک دوره احمدی نژاد

Fig. 9: Mental images and geopolitical codes of the Ahmadinejad era

است. چنانچه از نمودارهای مربوط به کدهای ژئوپلیتیک مشخص است. در این دوره کدهای ژئوپلیتیک به بیشترین سطح بسته بودن با رویکرد تقابل گرایانه رسید. از همین رو میزان سرمایه‌گذاری خارجی به پایین‌ترین سطح خود بعد از قطع‌نامه‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی میزان سرمایه‌گذاری بسیار کم شد تنها در سال ۸۸-۸۹ به علت افتتاح منطقه آزاد ماکو میزان سرمایه‌گذاری خارجی در شکل ۱۰ سطح بالایی را نشان می‌دهد.

در این دوره نیز چنانچه از شکل ۹ مشخص است به علت غلبه دیدگاه تقابل گرایانه نسبت به جهان، نقشه با زمینه قرمز است و بیشتر تاکیدات منطقه‌ای احمدی‌نژاد بر روی خاورمیانه و اروپا می‌باشد با این تفاوت که اروپا به عنوان دشمن و خاورمیانه بیشتر دارای تاکیدات تعامل گرایانه بوده است و بقیه مناطق گزاره‌های معناداری نبوده است و فقط نام آن‌ها ذکر شده است. در این دوره علاوه بر ایالات متحده آمریکا و اسرائیل به اروپا نیز به عنوان دشمن نگریسته شده

شکل ۱۰: سرمایه‌گذاری خارجی مناطق آزاد گفتمان عدالت و مهرورزی

Fig. 10: Foreign investment in free zones, justice and compassion discourse

که به ۷۶ می‌رسید. اما به دلیل شرایط خاورمیانه و جنگ‌های یمن و سوریه و عراق و شرایط غزه میزان تاکیدات خاورمیانه نیز افزایش یافت و به ۸۰ مرتبه رسید تا جایی که آقای روحانی در یکی از سخنرانی‌های خود اتحادیه عرب را به خاطر انتقاد و حمله به حوثی‌ها پوسیده اعلام کرد و عربستان را سرزنش نمود. و همچنین در این دوره به آمریکا ۵۵ بار و به اسرائیل ۱۴ بار تقابل گرایانه اشاره شده است.

کدهای ژئوپلیتیک گفتمان تدبیر و امید

در این دوره کدهای ژئوپلیتیک ایران دارای پیچیدگی‌های خاص خود شد. بر اساس جدول ۴ از یک طرف میزان گزاره‌های تعامل گرایانه نسبت به گزاره‌های تقابل گرایانه افزایش یافت و از طرف دیگر گزاره‌های تقابل گرایانه نسبت به دوره پیش کاهش یافت ولی میزان آن‌ها همچنان بالا بود درواقع ۲۰۲ گزاره تعامل گرایانه به ۱۰۰ گزاره تقابل گرایانه وجود داشت. در این دوره همچنین تاکیدات جهانی بالا بود

جدول ۴: کدهای ژئوپلیتیک گفتمان تدبیر و امید

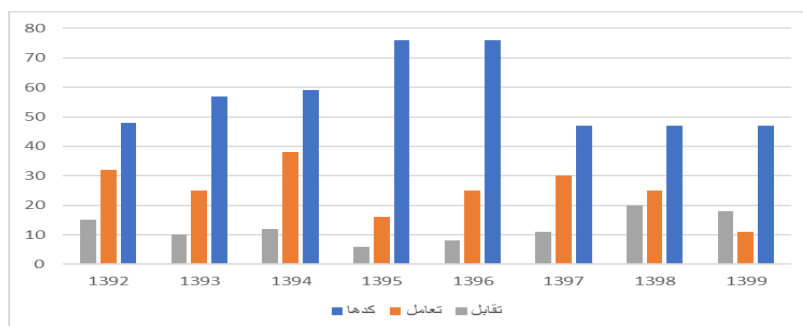
Table 4: Geopolitical codes of the discourse of prudence and hope

شماره	1	2	3	4	5	6	7	8
تاریخ	92/7/3	93/7/3	1394	95/7/1	96/5/14	97/7/3	98/7/4	99/7/1
تاکیدات جهانی	12	9	13	8	11	10	6	7

تاکیدات منطقه‌ای								
0	0	0	0	0	1	0	0	آمریکای شمالی
0	1	0	0	0	1	0	0	آمریکای جنوبی
0	3	1	0	0	2	0	0	اروپا
0	0	0	0	1	1	1	0	آفریقا
9	13	3	10	9	15	14	7	خاورمیانه
0	1	1	1	0	0	1	0	آسیا
11	25	30	25	16	38	25	32	گزاره‌های دوستی
18	20	11	8	6	12	10	15	گزاره‌های دشمنی
کشورهای دشمن								
8	15	19	3	5	4	1	0	آمریکا
2	2	4	0	3	2	1	0	اسرائیل

در این دوره از اوایل تلاش شد که روابط با اروپا و عربستان سعودی بهبود یابد. در سال ۱۳۹۵ به دلیل جنگ‌های خاورمیانه، اعدام شیخ نمر، حمله به آرامکو روابط با

عربستان قطع گردید و بحرین و امارات و کویت نیز به آنها پیوستند و در سال ۹۷ نیز ترامپ از برجام خارج شد و روابط با اروپا تیره گشت.

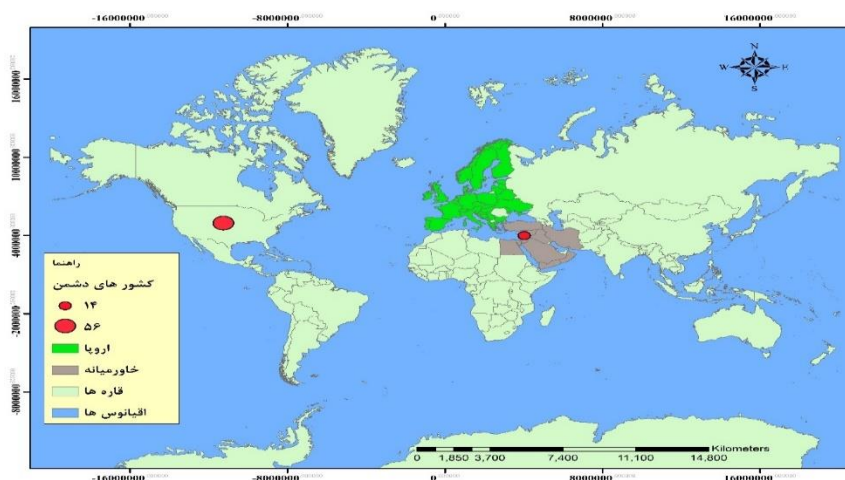

شکل ۱۱: کدهای ژئوپلیتیک گفت‌وگو تدبیر و امید

Fig. 11: Geopolitical codes of the discourse of prudence and hope

چنانچه از شکل ۱۱ مشخص است در این دوره تا سال ۱۳۹۷ گزاره‌های تعامل‌گرایانه در وضعیت مناسب‌تری بود هرچند که گزاره‌های تقابل‌گرایانه هم زیاد بود اما بعد از این

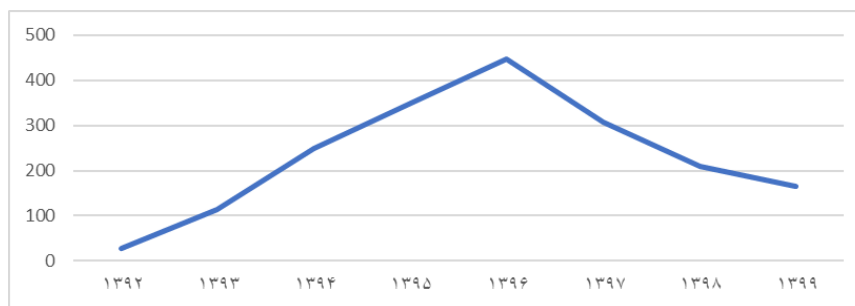
سال با خروج دونالد ترامپ از برجام گزاره‌های تقابل‌گرایانه به نسبت بیشتر می‌شود و کدهای ژئوپلیتیک کاهش می‌یابد.

شکل ۱۲: تصورات ذهنی و کدهای ژئوپلیتیک دوره روحانی

Fig. 12: Mental images and geopolitical codes of the Rouhani era

بود بیشتر به شرایط جنگی پرداخته شده بود لذا به رنگ طوسی ترسیم شد تا وضعیت استثنایی آن بر اساس شکل ۱۲ مشخص باشد. در این دوره همچنان ایالات متحده آمریکا و اسرائیل به عنوان کشورهای دشمن تاکید شده‌اند. در این دوره به نسبت افزایش سطح گشودگی کدهای ژئوپلیتیک میزان سرمایه‌گذاری خارجی نیز افزایش پیدا کرد. حتی تعداد مناطق آزاد افزایش چشم‌گیری یافت. بر اساس شکل ۱۳ اما در سال‌های ۹۶-۹۷ به علت پاره شدن برجام توسط دونالد ترامپ و افزایش تحریم‌ها میزان سرمایه‌گذاری‌های خارجی نیز کاهش یافت.

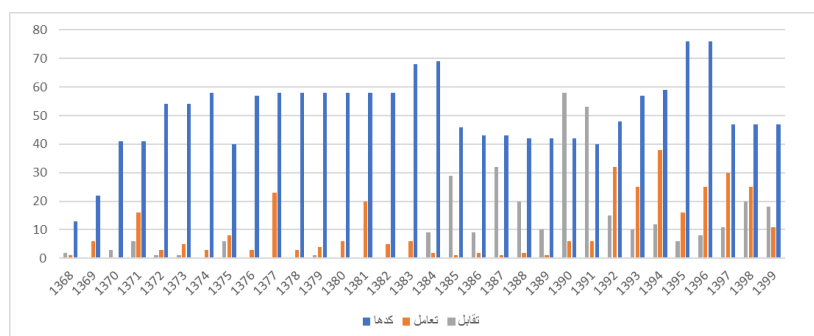

شکل ۱۳: سرمایه‌گذاری خارجی گفتمان تدبیر و امید

Fig. 13: Foreign investment, discourse of prudence and hope

ریاست جمهوری تحلیل کرد. لذا این کدها هستند که تعیین کننده میزان پیوند یک کشور با اقتصاد جهانی هستند. از این‌رو با توجه به یافته‌های این پژوهش که در شکل ۱۴ مشخص است، می‌توان گفت که در ایران هرچه سطح گشودگی کدهای ژئوپلیتیک بیشتر بوده، میزان سرمایه‌گذاری خارجی و در نتیجه سطح پیوندها با اقتصاد شبکه‌ای بیشتر می‌شود.

چنانچه از نمودار زیر مشخص است سطح گشودگی کدهای ژئوپلیتیک با میزان ارتباطات با اقتصاد شبکه‌ای رابطه مستقیمی دارد.

شکل ۱۴: کدهای ژئوپلیتیک ایران

Fig. 14: Iran's geopolitical codes

در گفتمان تدبیر و امید نیز گزاره‌های تعامل‌گرایانه به نسبت گزاره‌های تقابل‌گرایانه بیشتر بود ولی گزاره‌های تعامل‌گرایانه نیز رقم قابل توجهی را به خود اختصاص می‌داد. با توجه به سخنرانی‌های این دوره همانند گذشته دو منطقه خاورمیانه و اروپا بیشترین تاکیدات منطقه‌ای را داشتند با این تفاوت که اروپا بیشتر با دیدگاه تعامل‌گرایانه بود لذا با رنگ سبز ترسیم شد و خاورمیانه به دلیل وضعیت جنگی که آن دوران داشت و شامل جنگ در یمن و به وجود آمدن پدیده داعش دارای یک وضعیت استثنایی بود. به طوری که گزاره‌های این دوره درباره این منطقه متفاوت

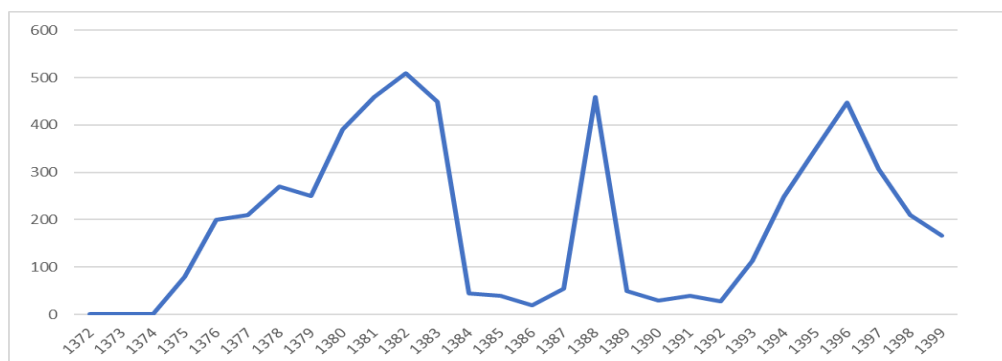
نتیجه‌گیری

از آنجایی که کدهای ژئوپلیتیک جهت‌گیری‌های سیاست خارجی کشورها را از طریق تعیین کشورهای دوست و دشمن در ورای مرزها مشخص می‌کنند.

لذا در این محاسبات پنج‌گانه هرچه تعداد کشورهای دوست افزایش یابد سطح گشودگی در عرصه سیاست خارجی نیز افزایش می‌یابد. این کدها که توسط دولت‌ها در جهان پازلی مشخص می‌شوند، سطح روابط با اقتصاد شبکه‌ای با میزان سرمایه‌گذاری خارجی را مشخص می‌کنند. کدهای ژئوپلیتیک را می‌توان درون سخنرانی‌های مختلف با آمريت

از طرف دیگر با توجه به شکل ۱۵ در زیر می‌توان گفت که در اواخر دوره گفتمان سازندگی میزان روابط مناطق آزاد با اقتصاد شبکه‌ای افزایش یافته است و در دوره گفتمان

گفت‌وگوی تمدن‌ها این روابط در بهترین حالت خود قرار دارد.

شکل ۱۵: سرمایه‌گذاری خارجی مناطق آزاد
Fig. 15: Foreign investment in free zones

کمتر اقدام به تعیین دشمن کنند میزان پیوندهای مناطق آزاد با اقتصاد جهانی بیشتر می‌شود و هرچه سطح گشودگی کمتر باشد یعنی تعداد دشمنان بیشتر شود میزان ارتباط مناطق آزاد با اقتصاد جهانی نیز کاهش می‌یابد.

سپاسگزاری

نویسنده این مقاله از هیچ سازمان یا ارگانی کمک مالی دریافت نکرده است.

و در دوره گفتمانی عدالت مهرورزی سطح روابط و گشودگی کدهای ژئوپلیتیک به کمترین حد خود می‌رسد و در نتیجه میزان سرمایه‌گذاری خارجی کاهش چشم‌گیری می‌یابد و همچنین در دوره اول گفتمان تدبیر و امید سطح گشودگی افزایش می‌یابد و در نتیجه سرمایه‌گذاری‌های خارجی در مناطق آزاد گسترش می‌یابد. ولی بعد از خروج آمریکا از برجام و ایجاد تحریم‌ها این سرمایه‌گذاری‌ها و در نتیجه پیوندهای مناطق آزاد کاهش یافته‌اند. از این رو می‌توان گفت که کدهای ژئوپلیتیک درون گفتمان‌های سیاسی هرچه سطح بالاتری از گشودگی را داشته باشند یعنی هرچه

پانویس

- 1-Geopolitical Cods
- 2-John A. Agnew
- 3-Harold Hance Sprout
- 4-Geopolitical Representation
- 5-(The Political Geography of presidential speeches.1946-87)
- 6-(Mapping the Dynamism of the United states Geopolitical code: The Geography of the state of the union speeches, 1988-2008)
- 7-Zbigniew Brzezinski

- 8-George Kennan
- 9-John Lewis Gaddis
- 10-Gertjan Dijkink
- 11-Image-Plans
- 12-Alan K. Henrikson
- 13-Geopolitical Visions
- 14-Klaus Dodds
- 15-UNCTAD
- 16-PI Logistics

References

- Adepoju, B., 2019. Free Trade Zones Between Theory And Practice In Nigeria, IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS), v. 24(9), p. 52-68.
- Alexandre, L. and Jean-Paul, R., 2017. Free ports: towards a network of trade gateways, Shipping and Trade DOI 10.1186/s41072-017-0026-6

- Bush, G.H.W., 1990. George H. W. Bush's Address to Congress on the Persian Gulf Crisis. Retrieved 20 May, 2010.
- Bush, G.W., 2002. State of the Union. Retrieved May 22, 2010.
- Chehrzad, S., 2019. Structuralism, Western Modernity and Foreign Policy of Hashemi Rafsanjani's Era, Political Strategy, v. 4(14), p. 105-117 (In Persian).

- CNN.com. 2001b. World shock over U.S attacks. Retrieved May 21, 2010
- CNN.com. 2001c. 'You are either with us or against us'. Retrieved May 22, 2010
- Dehghani, F., 2015. Comparative Explanation of Iran's Foreign Relations Pattern in the Bazargan and Hashemi Rafsanjani Governments, *World Politics Research*, v. 3, p. 57-84 (In Persian).
- Dehghani, S., 2007. Discourse of Justice-Centered Fundamentalism in Ahmadinejad's Foreign Policy, *Quarterly Journal of Political Science*, 10.30497/pk.2007.52 (In Persian).
- Eyazi, M., 2008. An analysis of the foreign policy of Dr. Mahmoud Ahmadinejad, *Yas Rahbard*, Year: 2008, v. 14, p. 209-230 (In Persian).
- Flint, C., 2011. *An Introduction to Geopolitics*, translated by Mohammad Hadi Poyandeh and Mohammad Bagher Ghalibaf, Qoms Publishing House, 264 p. (In Persian).
- Ghorchi, M. and Hosseini, R., 1403. The Hanseatic League of Cities: A Model for Modern Regionalism in the Framework of Inter-City Links, *Quarterly Journal of Spatial Planning*, Tehran, 10.48311/psp.6.3.142 (In Persian).
- Hosseini, R., Ghorchi, M., and Malekpour Asl, B., 1404. Spatial Revolution, Carl Schmitt and Grozram, *Political Geography Research*, p. 139-162, <https://doi.org/10.22067/pg.2025.90944.1325> (In Persian)
- Hossieni, R., Ghourchi, M. and Malekpour Asl, B., 2026. Carl Schmitt, Space and Geopolitics, *Geopolitics Quarterly*, v. 21(4), p. 33-57.
- Beaverstock, J., 2002. Transnational Elite Communities in Global Cities: Connectivities, Flows and Networks, *Stadt und Region: Dynamik von Lebenswelten*, v. 41(10). <https://doi.org/10.1080/0042098042000256350>
- Beaverstock, J., Smith, R. and Taylor, P., 2000. World City Network: A New Metageography?, v. 90(1), p. 123-134.
- Kamran, H., 2002. Causes of the Underdevelopment of Iran's Free Zones, *Geographical Research Summer and Fall 2002* - v. 65 and 66, p. 32-42 (In Persian).
- Khalili, A., 1401. *Free Trade-Industrial and Special Economic Zones from the Beginning to the Present under Pilot Control*, Tehran, Farhang va Danesh Publications. (In Persian).
- Khatami, M., 1999. Message from the President of the Islamic Republic of Iran to the Iranian-Arab Conference, *Foreign Policy Magazine* (In Persian).
- Khatami, M., 2002. Message from the President of the Islamic Republic of Iran to the Conference on the Perspective of Middle East Developments, *Foreign Policy Journal* (In Persian).
- Khatami, M., 2005. Text of Seyyed Mohammad Khatami's speech to politicians and intellectuals at the Dialogue of Civilizations Forum in UNESCO-Paris, *Nameh Farhang* (In Persian).
- O'Loughlin, J., 2000. Ordering the 'Crush Zone': Geopolitical Games in post-cold War Eastern Europe. In N. Kliot & D. Newman (Eds.), *Geopolitics at the End of the Twentieth Century: The Changing World Political Map* (p. 34-56). London: Frank Cass Publisher
- Taylor, P., 2004. *Modernities*, University of Minnesota Press, Wiley, Dey 25, 1369 AP - Social Science, 168 p.
- Taylor, P., 2002. *New Political Geographies Twixt Places and Flows*, the Student's Companion to Geography 2nd ed. Oxford: Blackwell, 113 p.
- Taylor, P., 2002. *New Political Geographies Twixt Places and Flows*, A Rogers and H A Viles (eds), Belhaven Press, 1993 - Political Science - 269 p.
- Taylor, P., 2008. Advertising and Cities: A Relational Geography of Globalization in the Early, *Economic Geography*, v. 71(4), p. 402-426.
- Rezaei, A., 2013. Foreign Policy of Hassan Rouhani Government, *Constructive Interaction within the Framework of a Developmental Government*, *Political and International Research*, v. 15, p. 131-162 (In Persian).
- Rezaei, A., 2017. The desirable foreign policy of Ebrahim Raisi's government; A justice-oriented order model based on a soft balance strategy, *Quarterly Journal of Political Strategy*, v. 5(17), p. 23-45 (In Persian).
- Zolfaghari, M., 2018. The Position of Economic Diplomacy in Iran's Foreign Policy under the Ahmadinejad and Rouhani Governments, *International Relations Research*, v. 8(1), p. 67-94 (In Persian).
- Agnew, J., 1998. *Geopolitics: Re-visioning World Politics*, Routledge, 1998 - Political Science - 150 p.
- Sprout, H. and Sprout, M., 2023. Apostates from Realism: Harold and Margaret Sprout, Princeton, and Geopolitics: 1931-1965" *Global Studies Quarterly*, v. 3(1), January 2023, ksad012, <https://doi.org/10.1093/isagsq/ksad012>.